

VETERİNER HEKİMLER DERNEĞİ SAHİPSİZ SOKAK HAYVANLARI RAPORU

DÜNYADAKİ VE TÜRKİYE'DEKİ DURUM

Sahipsiz sokak hayvanlarının sayısı hızla artmakta, yaşadıkları ve yaşattıkları sorunlar her geçen gün daha ciddi boyutlara ulaşmaktadır.

Alman merkezli istatistik şirketi Statista, dünyada her yıl yaklaşık 35.000 insanın köpek saldırılarında hayatını kaybettiğini açıkladı. Şirket raporuna göre sivrisinek, insan ve yılandan sonra dünyadaki en ölümcül canlı köpektir. Her yıl dünya çapında on milyonlarca köpek saldırısı ve ısırığı vakası meydana gelmektedir

Buna paralel bir şekilde ülkemizde de köpek sayısı sürekli bir artış göstermektedir. Tahmini olarak ülkemizde 5 milyon civarında kuş, kemirgen ve akvaryum sahipleri vardır. Kedi, köpek ile beraber kabaca 10 -12 milyon kişi evinde kuş, kedi, köpek vs. ev hayvanına sahiptir.

Türkiye'de hayvan sevgisi ve koruma bilinci gelişmiş insan oranı kabaca %20 civarındadır.

Sokaklarda yaşayan köpek sayısı, Dünya Sağlık Örgütüne göre insan nüfusunun %10'na karşılık gelmektedir. Bu sayının %75'nin sahipsiz olduğu düşünülmektedir. Bugün dünyada (bazı kaynaklara göre 900 milyon) 600 milyondan fazla köpek bulunduğu tahmin edilmekte, bunun büyük çoğunluğu sokaklarda yaşamaktadır. Türkiye'de ise, 6,5 milyon civarı sahipsiz köpek varlığı tahmin edilmektedir.

TBMM Meclis Araştırma Komisyonu tarafından yayınlanan raporda, yerel yönetimler tarafından 2004-2019 arası sahiplendirilen hayvan sayısı 363.358 olmasına rağmen, sokaklar köpeklerle doludur.

Türkiye'de tüm yerel yönetimler tarafından kurulmuş toplam 91.955 hayvan kapasiteli 254 adet hayvan bakım evi bulunmaktadır. Birçok Belediye'de Veteriner İşleri Müdürlükleri bulunmamaktadır. Sağlık Bakanlığı verilerine göre, ülkemizde yılda yaklaşık 250.000 kuduz riskli temas bildirimini yapılmakta olup yılda ortalama 1-2 kuduz vakası görülmektedir. Kısaca, Türkiye'de her yıl, 200 binden fazla insan, sokak köpekleri tarafından saldırıya uğrayıp, ısırılmaktadır.

VETERİNER HEKİMİN ÖNEMİ

Sahipsiz sokak hayvanlarından geçen direkt temas ile dışkı -idrar temasıyla, pire-kene-sinek gibi vektörlerle geçen çok sayıda hastalık vardır. Isırık- tırmalamaya bağlı yara enfeksiyonları, Kedi Tırmalama Hastalığı, Tularemi, deride ya da sistemik gelişen Mantar, Uyuz, Kampilobakter, E.coli, Salmonella, Yersinia, Ekinokok, Toksoplasma, Kancalı kurt, Toksokara, Giardia, Bordetella, Klamidya, Brusella, Lyme, Erlişya, Anaplasma, Leishmania, Tüberküloz, kedi köpeklerden geçen sayısız hastalıkların başlıcalarıdır.

Sahipsiz köpekler toplumda herkesin sağlığını riske atmaktadırlar. Örnek olarak ülkemizde küçümsenmeyecek oranda görülen kist hydatik hastalığının en çok topraktan bulaştığı ortaya konmuştur. Çünkü köpek dışkısı ile atılan bu parazitin yumurtaları toprakta ve soğukta 1 yıl gibi bir süre canlı kalabilmektedir. Rüzgârla, yağmurla yayılıp gıda olarak tükettiğimiz sebzelere kontamine olmakta ve iyi yıkanmamış bu ürünleri tüketmek suretiyle insanları enfekte etmektedirler.

Tüm bu hastalıklar göz önünde bulundurulduğunda, sahipsiz sokak hayvanları konusunda veteriner hekimin öneminin sadece kısırlaştırıma ve üremenin kontrolü ile sınırlı olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Veteriner hekim; tüm hayvan türlerinin sağlık ve refahı, hayvanlardan geçen hastalıkların önlenmesi, hayvansal gıdaların güvenilirliği ve kontrolü için tıbbi bilgi ve yasal yetkiye haiz kişidir. Zoonozlarla mücadele, hastalık taşıyan vektörlerle mücadele, çevre sağlığı, insan sağlığı, hayvan sağlığı, hayvansal üretim, gıda güvenliği, hayvan refahı, hayvan ıslahı gibi direkt sorumluluk alanları dışında, pet hayvanlarının sağlığa olumlu etkisiyle insan ruh sağlığının iyileştirilmesi, çocuk gelişimi, yaşam hakkına saygılı toplum şekillendirilmesi gibi görev alanları da vardır. Çoğu kişinin “hayvan tedavi eden kişi “ olarak sınırlı bir alanda tanımladığı Veteriner Hekim, objesi hayvan olsa da insan sağlığının kilit noktasıdır.

DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE SAHİPSİZ SOKAK HAYVANI SORUNUNA YAKLAŞIM

Dünyada, 1850’lerden 1990’lara kadar, sokakları köpeksizleştirmek için yakala-öldür politikası uygulanmıştır. Geçmişten günümüze sahipsiz sokak hayvanlarının kontrolü için kullanılan yöntemler arasında dikkat çekenler şunlardır.

- 1 Avrupa’da özellikle popülasyon az olduğu ülkelerde uygulanmış olan ancak günümüzde şiddetle karşı çıkılan kitlesel itlaf.
- 2-Günümüzde yine şiddetle karşı çıkılan ve aynı zamanda etkisizliği ortaya konmuş olan yerel itlaf.
- 3-Popülasyonun az olduğu ülkelerde ve çoğunlukla gelişmiş ülkelerde uygulanan barınağa al sahiplendir, sahiplendiremiyorsan uyut yöntemi.
- 4-Popülasyonun yoğun olduğu ülkeler için önerilen kısırlaştır ve aldığın yere bırak yöntemi.

TÜRKİYE’DE HAYVANLARI KORUMA KANUNU İLE İLGİLİ KURUMLAR

1-Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü altında 7 ayrı Daire Başkanlığından biri olan Yaban Hayat Daire Başkanlığına ait 6 farklı Şube Müdürlüğünden biri olan Hayvanları Koruma Şube Müdürlüğü

2-Belediyeler

3-Sivil Toplum Kuruluşları, gönüllü dernekler

4- Hayvan sever kişiler

Hayvanları koruma Şube Müdürlüğü’nün görevi; 5199 sayılı kanun kapsamındaki hayvanların korunmasına yönelik bakanlık kurum ve kuruluşlar ve STK’lar ile işbirliği çerçevesinde faaliyet yapmak desteklemek ve denetlemektir. Valilik kaymakamlık il hayvan koruma kurulları ile çalışmalar yürütülür.

Belediyelerin görevi; sokaktaki sahipsiz hayvanların toplanıp yakalanması, tedavisi aşılması kısırlaştırılması, barındırılması, alındıkları yere geri bırakılması, sahiplendirilmesi, hayvan sevgisinin yaygınlaştırılmasını sağlamak için toplumda bilinçliliğin artırılması faaliyetlerinin düzenlenmesidir.

Sivil toplum kuruluşları olan dernekler; toplumda hayvan sevgisini yaygınlaştırmak, hayvan haklarına ihlallere müdahale etmek, Belediyeler ile işbirliği içerisinde, hayvan hakları konusunda kamuoyu oluşturmak, mevzuat düzenlemelerine müdahil olmak ve görüş hazırlamak şeklinde görev üstlenirler.

ÇÖZÜM

Problemin çözümünde, hukuki olmaktan ziyade, sosyo-kültürel-ekonomik ve yönetsel engeller vardır.

1-Sahipsiz Sokak hayvanı popülasyonunu kontrol altında tutmak için kısırlaştırma şarttır. Ancak, kısırlaştırma programları tek bir yönetim merkezinden idare edilmediği takdirde, başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. Bir belediye sınırları içerisindeki hayvanlar kısırlaştırılsa bile, diğer belediye sınırlarından o bölgeye hayvanlar yeniden taşınmakta ve üremeye devam etmektedirler. Kısırlaştırma tek merkezden yapılamıyorsa serbest veteriner hekimlerden hizmet alma yoluna gidilmelidir.

2-Hayvanlar kısırlaştırılıp alındıkları yerlere bırakılsa da bu kez herhangi bir kişinin sorumluluğunda olmadıklarından, içgüdüleriyle davranan bu hayvanların sürüleşip vahşileşip insanlara saldırmaları söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla, köpeklerin kanunda ve yönetmelikte belirtilen yerel hayvan koruma görevlilerinin zimmetli sorumluluğuna verilmesi çözüm sağlayacaktır.

3-Ülkemizdeki sahipsiz sokak hayvanları olaylarının sorumluluğu sadece Belediyelere yüklenilmektedir. Birçok Belediye’de, Veteriner İşleri Müdürlükleri bulunmamaktadır. Belediyelerde hayvanlardan geçen hastalıklar için Veteriner İşleri Müdürlükleri olması zorunludur. Zoonozlarla mücadele, gıda güvenliği denetimi, vektör ve haşerelerle mücadele ve çevre sağlığı konuları, Veteriner İşleri Müdürlüklerinin en temel sorumluluk alanıdır. Sahipsiz hayvanların kısırlaştırılması, belediyelerin sınırlı bütçeleri göz önüne alındığında, bu hizmetin serbest veteriner hekimlerden sağlanması mümkündür.

4-Sahipsiz Sokak hayvanları problemi büyük bir sorun olup, Tarım Bakanlığı teşkilatı açısından Şube Müdürlüğü nezdinde ele alınması sorunun çözümünde güçlüğü sebep olmaktadır. Ülkemizdeki tüm hayvanlar ve onlardan geçebilecek tüm hastalıklar için AB müktesebatına uygun olarak, Tarım ve Orman Bakanlığında, tek bir Genel Müdürlük altında Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü kurulması, işleyişin başarısı ve sorumluluk sahibi olanların sorgulanması açısından gereklidir.

5-Sokak hayvanlarının korunmasına dair kanun ve uygulama yönetmeliği çerçevesinde rolü olan herkes, ölçme ve değerlendirmeye dayalı bir takip sistemi içerisinde değerlendirilmeli, randomize denetimler gerçekleştirilerek sorumluluğunu yerine getirmeyen sorumlular cezalandırılmalı, başarı gösterenler ise vergi muafiyeti gibi uygulamalarla ödüllendirilmeli ve sistemin sürdürülebilirliği mümkün kılınmalıdır.

YAPILACAKLAR

Sahipsiz sokak hayvanları sorununun çözümü toplumsal, yönetsel-uygulamasal, idari, bütçesel açıdan şu şekilde sıralanabilir.

Toplumsal:

1-Milli Eğitim Müdürlüğü ile koordineli olarak ilkökul öğrencilerine hayvan sevgisi, bakımı, yaklaşımı dersleri verilmelidir.

2-Yerel yönetimler; hayvan davranışı, beden dili, bakım ve beslenmesini öğreten ücretsiz kurslar vermeli, hayvanlardan geçen hastalıklar konusunda toplumu bilgilendirmelidir.

3-Sahipsiz Sokak hayvanî sorununun çözümü için uzman kişilerin doğru argümanları ile kamuoyu yaratılmalı, medya ve basın organları doğru kullanılmalıdır. Toplum doğru bilinçlendirilmelidir.

4-Sahipsiz hayvanlar, isteyeninin istediği şekilde baktığı hayvanlar şeklinde olmamalıdır. Hayvan koruma gönüllüleri, sorumluluklarını yerine getirip getirmedikleri konusunda üç ayda bir İl Hayvan Koruma Kurulu tarafından denetlenmelidir.

5-Sahipsiz hayvanlar için, hayvan sever olarak yardım paraları toplanması engellenmeli, bu şekilde davrananlara yasal işlem başlatılmalıdır.

6-Merdiven altı üretim ve kayıt dışı kazanç engellenmelidir.

7-Köpek sahipleri köpeklerini gezdirmeye çıkarttıklarında, sahibinin kontrolü altında tutabileceği mesafede bir uzatma takarak ve sosyal uyumu yoksa bir ağızlık ile köpeğini gezdirmeli, sokakta dışkı bırakmamalı ve bunlara uymayanlara cezalar uygulanmalıdır.

Yönetmel-Uygulamasal:

1-Hayvan sayısı, aşı durumları, kısırlaştırma durumları yerel yönetimler tarafından bilinmelidir. Bu bilgiler; bölgedeki veteriner kliniklerinden, muhtarlardan, il ya da ilçe tarım müdürlüklerinden öğrenilmelidir.

2-Kısırlaştırma işlemi için hastane açmak mali külfet getirecektir. Bunun için belediyeler hastane açmak yerine bölgede serbest çalışan veteriner klinik ve hastaneleri ile meslek odaları vasıtasıyla protokol yaparak; kısırlaştır, aşıla, çip tak ve aldığı yere bırak formülü ile sorunu gecikmeden çözmelidirler.

3-Yerel yönetimler, Veteriner İşleri Müdürlüklerini kurmalı ve zoonozlar, çevre sağlığı, sinek böcek mücadelesi, gıda güvenliği işlerini üstlenmelidirler. Ayrıca sokakta hayvan gönüllerince zimmetli hayvanların, barınma beslenme gibi ihtiyaçlarını karşılamakla sorumlu olmalıdırlar.

4-Belediyeler; güçten düşmüş hayvanlar için, tehlike arz eden ırklar için, hizmet alımı yoluyla kısırlaştırma ameliyatlarını yaptırdıkları hayvanların post operatif süreçlerini geçirebilmesi için, bakım evleri yapmalıdırlar.

5-Belediyeler, sokağa terk edilen sahipli hayvanların takibinin yapılması ve hayvanları koruma kanununda belirtilen cezai işleme tabi tutulabilmesinin sağlanması için çip okuma sistemine sahip olmalıdırlar.

6-Sokaklarda, asla sahipsiz hayvan olarak köpekler bırakılmamalıdır. Bu amaçla İl Hayvan Koruma Kurulu, her üç ayda bir, hayvan koruma gönüllülerine tahsis edilen hayvanlar için, sorumlu kişilerden hayvanların bilgisi alıp, aksaklıkları gidermeli ve görevleri ile ilgili denetimi sağlamalıdır.

7-Belediyeler, serbest veteriner hekimlerden kısırlaştırma hizmetini alamayacak ise, tek merkezde kısırlaştırma gerçekleştirilmeli ve bir belediye sınırlarından diğerine hayvan bırakılmasının önüne geçilmesi bu şekilde önlenmelidir.

8- Sahipsiz Sokak hayvanlarının trafik kazası ya da hastalıklarında tedavinin trafik sigortasından sağlandığı bilgisi dikkat çekecek şekilde yazılarak, sürücüler bilgilendirilmelidir.

İdari:

1- Belediyelerin tümünde Veteriner İşleri Müdürlüğü oluşturulmalıdır.

2-Tarım ve Orman Bakanlığında Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü oluşturulmalıdır. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'ne bağlı Şube Müdürlüğü nezdinde değil daha üst makamlarda bu örgütlenmeye dair çalışmalar yapılmalıdır.

3-Sağlık Bakanlığı bünyesinde Veteriner Halk Sağlığı dairesi oluşturulmalıdır.

Bütçesel:

1- Avrupa Birliği destek fonlarından faydalanılmalıdır.

2-Hayvan severlere bağış yapmalarını özendirecek vergi indirimi, ücretsiz bazı hizmetler sunmak gibi kolaylıklar sağlanmalıdır.

3--Birden fazla kedi köpek sahibi olanlardan ya da yavrulatanlardan vergi alımı gerçekleştirilmelidir.

Veteriner Hekimler Derneği adına
Genel Başkan Dr. Gülay Ertürk